

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

UTVECKLINGSPLAN

BIOSFÄROMRÅDE VOXNADALEN

Biosfärområde Voxnadalen
Juridisk person Ovanåkers kommun
(organisationsnummer 212000-2304)

Biosfärområde Voxnadalen erhåller ett årligt ekonomiskt stöd av
Ovanåkers, Ljusdals och Bollnäs kommuner samt Naturvårdsverket.

Postadress:
Biosfärkontoret
Ovanåkers kommun
828 80 Edsbyn

Besöksadress:
Hälsingegård Ol-Anders,
Runemovägen 6,
822 92 Alfta

Telefon 0271-570 00 (vxl)
E-post info@voxnadalen.org

Hemsida www.voxnadalen.org
facebook.com/biosfarivoxnadalen

Utvecklingsplanen genomgår en årlig översyn och uppföljning av måluppfyllelser. Det är Biosfärområde Voxnadalens styrelse som godkänner utvecklingsplanen.

Omslagsbild: Utsikt över Sässmanområdet från Västra Hian Knåda, foto Jonas Löf.

Unescos biosfärområden - ett globalt nätverk

I över 50 år har Unesco utsett både världsarv och biosfärområden världen över. Medan världsarv syftar till att bevara speciella natur- och kulturarv för framtiden, handlar biosfärområden om att utforska idéer om hur vi kan skapa en hållbar relation mellan människa och natur.

Det är Unesco, FNs organ för utbildning, vetenskap och kultur, som utser biosfärområden. Biosfärområden ingår i Unescos program Människan och Biosfären (MAB) som grundades i mitten av 1970-talet. Med MAB-programmet vill Unesco främja och belysa goda exempel på aktiviteter som förenar ett fortsatt brukande av naturens ekosystemtjänster utan att förutsättningarna för framtida generationer förstörs.

Idag finns det 738 biosfärområden i världen fördelade på 134 länder (2022). Sju av dessa ligger i Sverige. Det finns också transnationella biosfärområden som korsar två eller fler landsgränser. Tillsammans bildar världens biosfärområden ett globalt nätverk som för samman människor, möjliggör kunskapsutbyten och främjar samarbeten för en hållbar samhällsutveckling.

Ett biosfärområde är inte ett område skyddat från människan, istället är det en plats för att utforska idéer kring hur bruk och bevarande av naturens ekosystemtjänster kan kombineras. Lokal samverkan och inkluderande processer är grundläggande.

Varje biosfärområde är unikt då det grundar sig på lokala förutsättningar. Detta eftersom naturtyper

och klimat samt utmaningar och möjligheter kan skilja sig stort mellan olika biosfärområden.

Bildandet av ett biosfärområde sker utifrån lokala initiativ. Det är sedan varje lands regering som nominerar ett biosfärområde till Unesco som tar beslut. Biosfärområden genomgår dels en 5 årsutvärdering samt en mer omfattande 10 årsutvärdering för att säkerställa MAB-programmets kvalitet.

Varje biosfärområde fortsätter att lyda under sitt eget lands suveränitet, och bildandet av ett biosfärområde medför därför inga nya lagar och regler gällande exempelvis markanvändning. För att ett område ska få officiell status som biosfärområde behöver dock vissa kriterier uppfyllas. Biosfärområdet ska exempelvis ha en geografisk avgränsning, hålla höga natur- och kulturmiljövärden, vara befolkad, och uppvisa goda exempel på lokala insatser för en hållbar utveckling, samt ha en organisation som säkerställer lokalbefolkningens och olika intressenters delaktighet i biosfärområdets arbete.

Landshövding Per Bill inviger Biosfärområde Voxnadalen, september 2019. Foto Gunilla Jonsson.

Biosfärområden bidrar till genomförandet av Agenda 2030 och de Globala målen

I september 2015 beslutade FNs medlemsländer om den mest ambitiösa överenskommelsen för hållbar utveckling hittills - Agenda 2030 och de Globala målen. Agendan är unik då den knyter samman de miljömässiga, de sociala och de ekonomiska aspekterna av hållbar utveckling.

De Globala målen är 17 stycken och indelade i 169 delmål och 230 globala indikatorer. FN har identifierat att genomförandet av Agenda 2030 och de Globala målen kräver att olika sektorer och aktörer samverkar genom att utbyta kunskap, expertis och resurser. På så vis kan stuprörstänk mellan olika sektorer brytas, samtidigt som samarbete över icke traditionella gränser, geografiskt såväl som administrativt, stimuleras. I detta perspektiv har Unescos biosfärområden en viktig funktion att fylla genom att agera arena för samverkan över olika sektorsgränser.

Baserat på praktiska erfarenheter från Sveriges biosfärområden är dessa väl lämpade att fungera som strategiska kärnområden att lära av, stödja, och investera i under arbetet med att genomföra agendan i Sverige.

Den globala handlingsplanen för Unescos MAB-program (Lima Action Plan, 2016 - 2025) har ett starkt fokus på Agenda 2030 och de Globala målen. Fram till 2025 är det gemensamma målet att världens biosfärområden är väl fungerande modellområden

för hållbar utveckling som bidrar till genomförandet av Agenda 2030. Biosfärområden har därmed ett unikt uppdrag från Unesco - att bidra med lokala lösningar på globala hållbarhetsutmaningar!

Flera gemensamma nämnare har identifierats som visar på hur Sveriges biosfärområden bidrar till genomförandet av FNs globala mål för hållbar utveckling.

Biosfärområden

- är neutrala arenor för samverkan
- förenar aktörer över geografiska och administrativa gränser
- driver projektverksamheter med koppling till alla tre aspekter av hållbar utveckling
- främjar lärande om hållbar utveckling

Medan FNs Agenda 2030 visar riktningen för den globala utvecklingen kan biosfärområden visa på hur de Globala målen kan uppfyllas. Goda exempel och erfarenheter från biosfärområdena kan sedan skalas upp och spridas i andra områden.

Biosfärområde Voxnadalen

Voxnadalen utnämndes till biosfärområde av Unesco i juni 2019. Älven Voxnan sträcker sig genom hela biosfärområdet och förenar människorna i landskapet.

Biosfärområde Voxnadalen utgår i stort från Voxnans avrinningsområde, och berör de två landskapen Hälsingland och Dalarna, samt de fyra kommunerna Ovanåker, Ljusdal, Bollnäs och Rättvik. Den totala ytan är cirka 342 000 ha och antalet invånare i området är cirka 13 200. Edsbyn och Alfta är biosfärområdets två största tätorter.

I Voxnadalen domineras landskapsbilden av barrskogar och blånande berg. Området är rikt på sjöar, vattendrag och myrar. De praktfulla Hälsingegårdarna med sina brokvistar, snickeridetaljer och inredningsmålerier är unika för landskapet. Tre av de sju Hälsingegårdar som finns upptagna på Unescos världsarvslista ligger i biosfärområdet.

Organisation

Biosfärområde Voxnadalens organisation ska leda och samordna förvaltningen av Unesco-uppdraget. Organisationsstrukturen ska möjliggöra ett lokalt och brett engagemang i biosfärområdet. Organisationens uppgift är att vara en neutral arena för samverkan, med ändamålet att främja en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Ovanåkers kommun är juridisk huvudman för Biosfärområde Voxnadalens organisation. Ytterst beslutande är dock biosfärområdets styrelse. Styrelsen ska representera en bredd av aktörer från offentlig förvaltning, intresseorganisationer och ideell sektor. En gång per år ska biosfärområdet bjuda in allmänheten till ett öppet möte, att likna vid årsmöte, och där presentera verksamheten samt samla in allmänhetens synpunkter och idéer.

Det praktiska arbetet och den dagliga samordningen sker från 'biosfärkontoret'. Här arbetar minst en koordinator och en projektledare, båda anställda av Ovanåkers kommun. Naturvårdsverket tillsammans med Ovanåkers, Ljusdals och Bollnäs kommuner bidrar med medel till biosfärkontorets årliga grunddrift.

Tre fokusområden

Biosfärområde Voxnadalen arbetar med tre fokusområden, Skogen som hållbar resurs, Levande vatten och Ett öppet och levande landskap. Inom varje fokusområde bedrivs olika aktiviteter och projekt.

Hylströmmen, Voxnan. Foto Stefan Persson, Helsingbilder.

Genomförande och partnerskap

Biosfärområde Voxnadalen har i uppdrag från Unesco att vara ett modellområde för hållbar utveckling. Det globala biosfärprogrammets handlingsplan, Lima Action Plan (LAP), syftar till att förena engagemang och insatser som behövs för att biosfärprogrammets vision ska nås. Biosfärområde Voxnadalens utvecklingsplan tar avstamp i genomförandet av LAP.

Effektmål

Biosfärområde Voxnadalen initierar tvärsektoriella samarbeten på lokal, regional, nationell och internationell nivå, för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar utveckling.

Biosfärområde Voxnadalen är en brygga mellan den utbildning och forskning som sker vid högskolor och universitet, och den praktiska tillämpningen bland områdets intressenter. Genom samarbeten med högre lärosäten knyts forskning till Voxnadalen och resultaten leder till kunskapsutveckling för områdets intressenter.

Biosfärområde Voxnadalen ses som en naturlig, inkluderande och neutral samarbetspartner bland intressenter verk samma i området.

Biosfärområde Voxnadalen bygger på inkluderande och öppna processer vad gäller organisation, framtagandet av utvecklingsplanen och genomförandet av aktiviteter.

Biosfärområde Voxnadalens koordinator och projektledare samt arbetsgrupp, styrelse och övriga samarbetspartners deltar i kompetenshöjande aktiviteter och utbildningar som både leder till ny kunskap och nya kontakter.

Biosfärområde Voxnadalen möjliggör för lokala företag och entreprenörer att delta på studiebesök och nätverksträffar i andra biosfärområden.

Åtgärder & indikatorer

Antal tvärsektoriella samarbeten där bevarande och utveckling kombineras.

Antal samarbeten mellan biosfärområdet och högskolor/universitet som leder till ny kunskap, antal examensarbeten som genomförs i samarbete med biosfärområdet.

Antal externa kontakter som tas med biosfärområdet och som leder till aktiviteter och projekt som bidrar till biosfärområdets måluppfyllelser.

Lokal delaktighet med bred representation i biosfärområdets styrelse, genomförande av öppet möte en gång per år, antal deltagare från allmänheten som deltar på öppet möte.

Antal genomförda aktiviteter som bidrar till ny kunskap inom organisationen, antal deltagare från biosfärområdets organisation som deltar i kunskapshöjande aktiviteter (ex. Öråd, kommunkonferens för biosfärkommuner, Mötesplats Biosfär eller andra kunskapshöjande seminarier och konferenser.)

Antal genomförda studiebesök, antal deltagare från biosfärområdet.

Åtgärder LAP

A1.1, A1.2, A1.3
A4.4, B2.1, B5.1,
B6.1

A4.1, A4.2, A4.5

C5.1, C6.1, C6.2

A2.3

B1.1, B1.2

Fokusområde - Skogen som hållbar resurs

Voxnadalen är ett skogsrikt landskap och här finns en lång tradition av att bruka skogens ekosystemtjänster. Biosfärområdet vill främja ett multifunktionellt skogslandskap till nytta för alla, bland annat genom att bevara och utveckla de lokala traditionerna kring produktion av kvalitetstimmer och inspirera till ett variationsrikt skogsbruk.

Effektmål

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att identifiera, förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i skogslandskapet, samt att främja deras långsiktiga funktionalitet och nytta för lokalbefolkningen.

Biosfärområde Voxnadalen testar ekosystembaserade åtgärder i syfte att mildra effekterna av klimatförändringar i skogslandskapet.

Biosfärområde Voxnadalen skapar förutsättningar för ett nyanserat samtal som bidrar till lösningar kring målkonflikter i skogen.

Biosfärområde Voxnadalen identifierar behov av olika virkeskvaliteter samt synliggör möjligheter med att avsätta skog till produktion av högkvalitativ virkesråvara.

Biosfärområde Voxnadalen synliggör möjligheterna med att bygga i trä, bland annat utifrån ett klimatperspektiv.

Biosfärområde Voxnadalen stödjer kunskapshöjande insatser om samt är delaktiga i projekt med koppling till ett mer variationsrikt skogsbruk, hyggesfria skogsbruksmetoder och biologisk mångfald i ett förändrat klimat.

Åtgärder & indikatorer

Antal projekt och aktiviteter som bidrar till att förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i skogen, antal deltagare på aktiviteter, antal projekt och aktiviteter där resultat av tidigare åtgärder följs upp och utvärderas. (LAP A7.1)

Antal projekt med bäring på ekosystembaserade åtgärder och klimatförändringar i skogslandskapet. (LAP A1.4)

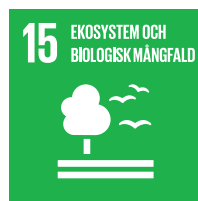
Antal aktiviteter med lokal delaktighet och bred uppslutning av intressenter som bidrar till att lösa målkonflikter.

Antal kunskapshöjande aktiviteter, antal deltagare på aktiviteter, utbildningsmaterial om produktion av kvalitetsvirke produceras och kommuniceras, modeller för avsättning och produktion av kvalitetsvirke testas.

Antal kunskapshöjande aktiviteter, antal deltagare på aktiviteter.

Antal kunskapshöjande aktiviteter, antal deltagare på aktiviteter, antal projekt med bäring på ett variationsrikt skogsbruk.

Fokusområde - Levande vatten

Älven Voxnan löper som en livsnerv genom hela biosfärområdet. Sammanlagt finns det över 1000 km större biflöden, hundratals mindre bäckar, över 700 sjöar och värdefulla våtmarker i Voxnadalen. Historiskt har vattendragen använts till timmerflottning och tämjts för energiutvinning. Biosfärområdet vill främja god ekologisk status i alla vatten, till nytta för livet i vattnet och för människorna som lever här.

Effektmål

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att identifiera, förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i vatten, samt att främja deras långsiktiga funktionalitet och nytta för lokalbefolkningen.

Biosfärområde Voxnadalen testar ekosystembaserade åtgärder i syfte att mildra effekterna av klimatförändringar i akvatiska miljöer.

Biosfärområde Voxnadalen skapar förutsättningar för ett nyanserat samtal som bidrar till lösningar kring målkonflikter gällande nyttjande av vatten.

Biosfärområde Voxnadalen arbetar tillsammans med myndigheter, kommuner, samt privat och ideell sektor för att återställa och skapa nya våtmarker i biosfärområdet.

Åtgärder & indikatorer

Antal projekt och aktiviteter som bidrar till att förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i vatten, antal deltagare på aktiviteter, antal genomförda åtgärder beskrivna i Ovanåkers, Ljusdals respektive Bollnäs fiskevårdsplan som sker inom Voxnans avrinningsområde, antal aktiviteter där resultat av tidigare åtgärder följs upp och utvärderas. (LAP A7.1)

Antal projekt med bäring på ekosystembaserade åtgärder och klimatförändringar i akvatiska miljöer. (LAP A1.4)

Antal aktiviteter med lokal delaktighet och bred uppslutning av intressenter som bidrar till att lösa målkonflikter.

Hektar återställd våtmark, hektar dikad skogsmark som återväts.

Fokusområde - Ett öppet och levande landskap

Voxnadalens öppna kulturlandskap präglas av ståtliga Hälsingegårdar, slåtter-lador och fäbodur. Öppna kulturmarker som slåtterängar och naturbetesmar-ker har en hög artrikedom av blommande örter och pollinerande insekter. Idag har många av dessa marker gått förlorade och larmrapporterna om pollina-törernas nedgång duggar tätt. Biosfärområdet vill främja ett öppet, artrikt och levande kulturlandskap till nytta för natur och människa.

Effektmål

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att identifiera, förvalta och sprida kunskap om ekosystemtjänster i det öppna kulturlandskapet, samt att främja deras långsiktiga funktionalitet och nytta för lokalbefolkningen.

Biosfärområde Voxnadalen testar ekosystembase-rade åtgärder i syfte att mildra effekterna av kli-matförändringar i det öppna kulturlandskapet samt tätortsmiljöer.

Biosfärområde Voxnadalen skapar förutsättningar för ett nyanserat samtal som bidrar till lösningar kring målkonflikter i det öppna kultur- och jord-brukslandskapet.

Biosfärområde Voxnadalen stödjer kunskapshöjande insatser om riskerna med invasiva främmande arter.

Biosfärområde Voxnadalen synliggör möjligheterna med småskaligt jordbruk och fäbodbruk kopplat till ett förändrat klimat, biologisk mångfald, hållbar livsmedelsproduktion och landsbygdsutveckling.

Biosfärområde Voxnadalen bidrar till att sprida kun-skap om samt att bevara kulturmiljöer i det öppna odlings- och kulturlandskapet.

Åtgärder & indikatorer

Antal aktiviteter som bidrar till att sprida kunskap om ekosystemtjänster, antal deltagare på aktiviteter, antal genomförda åtgärder beskrivna i aktionsplan för biologisk mångfald, antal projekt där resultat av tidigare åtgärder följs upp och utvärderas. (LAP A7.1)

Antal projekt med bäring på ekosystembaserade åtgärder och klimatförändringar i det öppna kultur-landskapet eller i tätortsmiljö. (LAP A1.4)

Antal aktiviteter med lokal delaktighet och bred uppslutning av intressenter som bidrar till att lösa målkonflikter.

Antal genomförda projekt och aktiviteter med bäring på ämnet, antal deltagare på aktiviteter.

Antal projekt och aktiviteter med bäring på ämnet, antal deltagare på aktiviteter, antal tillgängliggjorda marker för trädgårdsodling, hektar naturbetesmark och utmarker som tillgängliggörs för bete.

Antal projekt och aktiviteter med bäring på ämnet, antal deltagare på aktiviteter.

Kommunikation

Biosfärområde Voxnadalen ska sprida goda exempel som visar på genomförandet av Agenda 2030. För att biosfärområdet ska fylla sin roll som modellområde för hållbar utveckling krävs effektiva kommunikationsinsatser.

Effektmål

Biosfärområde Voxnadalen uppmuntrar initiativ hos allmänheten som bidrar till genomförandet av Agenda 2030 och biosfärområdets intentioner.

Biosfärområde Voxnadalen kommunicerar på ett lättbegripligt sätt till invånare och andra intressenter om vad som händer i biosfärområdet.

Biosfärområde Voxnadalen och Världsarvet Hälsingegårdar samskapar förutsättningar för en hållbar platsutveckling i Hälsingland.

Biosfärområde Voxnadalen inspirerar till samt underlättar för både allmänhet och skola att genomföra kunskapshöjande aktiviteter i olika natur- och kulturmiljöer.

Biosfärområde Voxnadalens hemsida hålls kontinuerligt uppdaterad, liksom övrigt informationsmaterial. Dokument och redovisningar finns tillgängligt på hemsidan.

Åtgärder & Indikatorer

Utdelning av biosfärdiplomet 1 ggn per år inom kategorierna allmän och ungdom, antal inkomna nomineringar i respektive kategori.

Antal besökare till hemsidan, antal följare på sociala medier, antal referenser i media, utgivning av biosfärtidningen minst en gång per år.

Antagen strategi för gemensam och hållbar platsutveckling, antal genomförda steg i 'Handbok för hållbar turismutveckling i världsarv och kulturmiljöer', antal gemensamma aktiviteter som bidrar till platsutveckling och som genomförs av biosfärområdet och världsarvet tillsammans.

Biosfärområdets guide på Naturkartan kommuniceras och hålls uppdaterad, antal aktiviteter i syfte att marknadsföra Naturkartan, antal deltagare på aktiviteter, anläggning av 'besöksplatser' som berättar om biosfärområdets natur, kultur och verksamhet, antal 'besöksplatser' inlagda på Naturkartan.

Öppen digital tillgänglighet till dokument och annat material, uppdaterade kommunikationskanaler och verktyg.

Åtgärder LAP

D2.2

C7.2

D1.1

Biosfärområdets finansiering

En stabil och långsiktig finansiering och ett samordnande biosfärkontor är en förutsättning för att nå måluppfyllelserna. Grundfinansieringen av det samordnande biosfärkontoret sker huvudsakligen genom offentliga medel ifrån statlig (Naturvårdsverket) och kommunal nivå (Ovanåker, Ljusdal och Bollnäs kommun).

Effektmål	Åtgärder & Indikatorer	Åtgärder LAP
Biosfärområde Voxnadalens organisation har en långsiktig och stabil ekonomisk finansiering.	Årlig verksamhetsplan med tryggad grundfinansiering beslutas och genomförs.	A5.1, A5.2
Biosfärområde Voxnadalen genererar, utöver grundfinansieringen, ytterligare intäkter genom externa projektmedel och samverkan med externa finansiärer som har kapacitet att bidra till måluppfyllelserna.	Antal samarbeten med potentiella finansiärer, antal sökta och beviljade projektmedel, andel av organisationens verksamhet som finansieras genom externa samarbeten och projekt.	C3.1, C3.2
Biosfärområde Voxnadalen skapar nya möjligheter för lokala entreprenörer och företag genom utbildning och olika stimulansåtgärder.	Antal företag som allierar sig med biosfärområdet och dess värdegrund, antal företag som deltar i utbildningar, antal mekanismer som inrättas och som knyter företag till området.	C6.1, C6.2

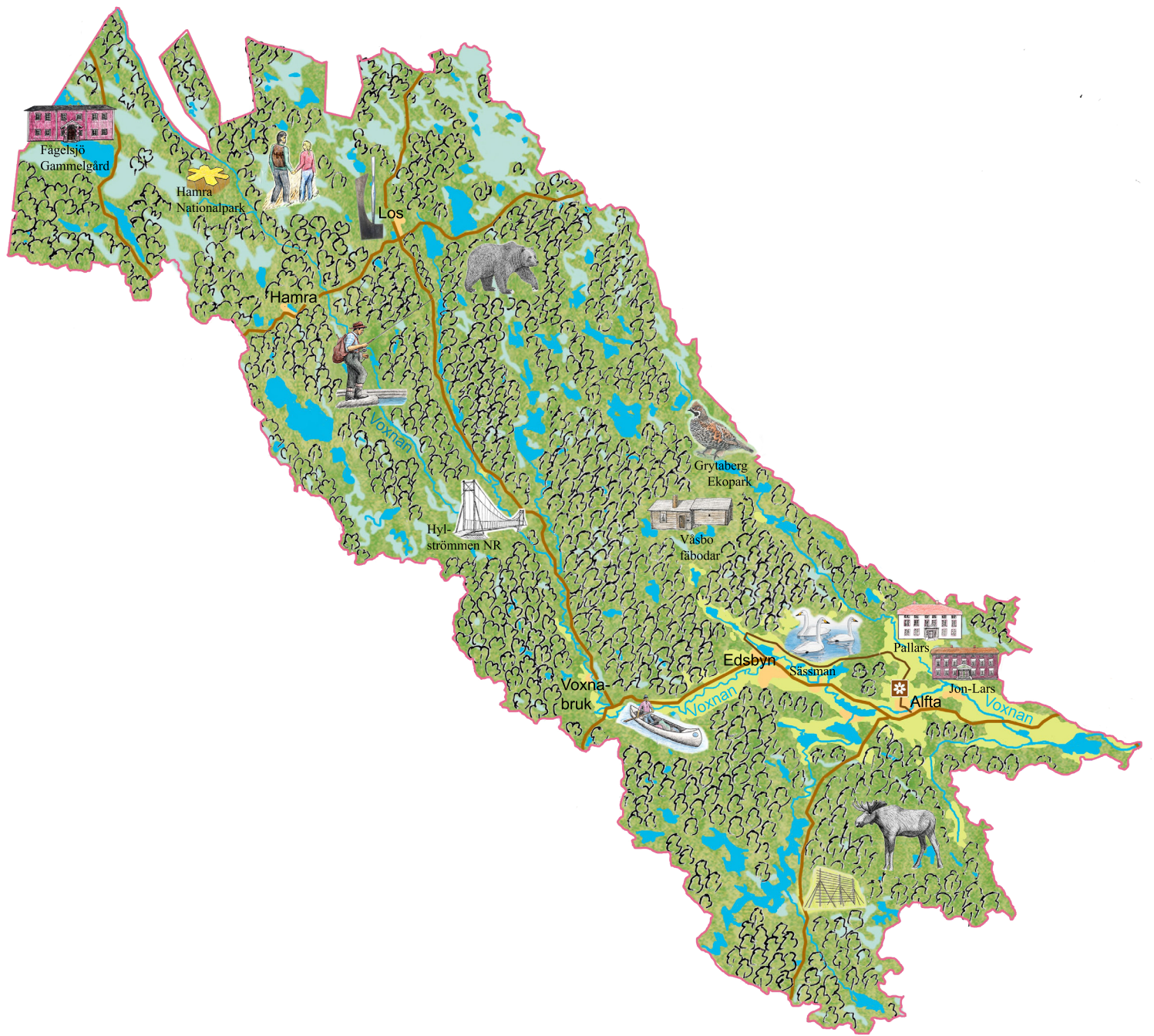

Illustration Alf Forsblom, Järvsö Naturvårdsbild.